

V. Jakob Palaeologus i památník Matauši Kolinu z Chotěřiny.

Od

Wáclawa Hanky.

(Čteno ve schůzce král. české společnosti nauk dne 28. března 1844.)

(Z rukopisné chroniky panování Maximiliana II. i Rudolfa II. w kapitole Wyšehradské.)

Ⓛ Matauši Kolinowi z Chotěřiny již *Lupáč* i *Weleslawína* we swých historických kalendářích, *Stranský* w obci české, *Balbín* we své učné Čechii, *Hammerschmid* w předchůdci slávy Pražské a *Schmidl* w historii towařistwa Ježíšowa, pak *Semler* we zvláštní knížce: *Animadversiones in monumentum sepulchrale, quod Matthaeo Collino a Jacobo Palaeologo erectum in magno collegio carolino pragensi conspicitur*, k níz wyobrazení téhož památníka připojil, dále *Voigt* i *Pelzel* w obrazech slavných mužů, w *Čechoslavu* 1824 číslu 23 str. 179 o kapli bethlemské, konečně dal p. *Wojtěch Ruffer* *) ze sawěké chroniky panování Maximiliana II i Rudolfa II, jejíž rukopis we Wyšehradské kapitole se chowá, obširnější spráwu w pátém ročnícím běhu Časopisu českého Museum 1831 str. 441 pod názwem: »*Kámen památní postawený Mistru Matauši Kollínowi a t. d.*«

Poněwadž pak ze wšech těchto správ čas postawení karolínského památníka nade wsi pochybnost posud wyložena a určen není, učiním to i přidám k správám těm, čeho se ještě nedostávalo. *Lupáč*, *Weleslawína*, *Stranský*, *Balbín*, *Hammerschmid*, *Schmidl* i *Čechoslaw* nejednali přímo o památníku tom, ale jen mimochodem o vlasti, příjezdě i úmrtí Kolinowě zmiňují; *Semler* ale *Voigt* a *Pelzel* i p. *Ruffer* právě tento za předmět berau. Z názwu *Semlerowy* knížky »*monumentum sepulchrale*« widěti, že on karolínský památník za hrobní kámen Kolinůw držel, jak to str. 11 a 47 ještě jasněji dotwrzuje »*Lapis, quem illustrandum*

*) *Lupacii* Ephem. III Junii et X Octob. *Weleslawína* Kalendář III čerwna. *Stranský* Respublica bojema str. 26. *Balbini* Bohemia docta p. II. 249. *Hammerschmid* Prodromus Glorae pragenac p. 304. *Schmidl* Historia Societatis Jesu prov. Boemiae lib. 4. n. 236 ad an. 1580. lib. 2. n. 115.

enecaninus an. 1756. D. H. S. Semler, carere libere quo in collegium carclinum translatum. — ex quo ostenditur lapidem primo positum fuisse in sepulcro Collini, demum in collegium carclinum translatum.» Jak se mohl Semler na paulé »dicitur« spoléhati, kdežto sám onoho času (1756) do bethlemské kaple jíti a očitě se přesvědčiti mohl, že hrobní kámen zcela jiný a sice s latinským nápisem, jak ho později Voigt i Pelzel II. str. 44 tisknauti dali, a se znakem půl křídlatého koně jest. *) Že Palaeolog původně do kolleje karolinské, a sice do lektorium památník ten postavil, z dole postavené správy, kterau pro mnohé odchýlení od původu we výše zmíněném Časopise českého Museum, zde věrně ještě jednau tisknauti dávám. Již ze samé té správy wysvitá, že rok 1566 postavení karolinského památníku býti nemůže, poněwadž Palaeolog teprw 1567 žádost o powolení podal, a rok připsaný w správě této ku konci řeckého nápisu »1568« na wlas beze všech tůček se řeckým letem *A. Φ. Ξ. Η.* se shoduje, toliko že kameník w poslední liteře, neměw ji snad dosti zřetelnau, wrech spojil a druhé nožičky čárku troehu rozdělil, což Voigt i Pelzel za *Η* a Ruffer za *Π* wzali, kdežto to *Η* totiž *8* wyjadňuje. Kdy vlastně památník náš na dwůr nehodám času i rozpustilosti uládeže z lektorium wystawen byl, nikde sem se dowěděti nemohl. Balbin neznaje nedorozumění Kolína s akademickým senátem, prawí (*Bohemia docta* II. p. 249) »*tantum sibi apud omnes eruditionis nomen collegit, ut sine invidia statuum ei marmorcam (quam hodieq. videmus) in Academiae pragensis Aula exaerxit Jacobus Chius ex imperatoria gente Palaeologorum.* Těžko rozhodnauti, jestli to siň a nebo dwůr miní; Ungar na to dáwa poznamenání »*Marmorcum hoc monumentum videbis in atrio Magnae Aulae Carolinae, quod cum membris viri istius an. 1756 excusum dedit Joannes Semler.*

Voigt i Pelzel wynechali wrechní nápis nad wyobrazením Kolína »*ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΡΟΙΛΑΙΟΝ.* Pak w jeho wydaných spisích opustili: *Sacri argumenti Hymni aliquot compositi a Matthaeo Collino.* Addita est Epistola ad amplissimum Senatuum Populumq. Antiquae Pragae (ku konci) Impressum Pragę in antiqua vrbe apud Joannem Colubrium Anno 1545. *De cecna Dcmini aliquot Odae exempli gratia propositae adolescentibus in Academia Pragensi a Matthaeo Collino Gurimeno, cum prosodiam publicę praelegeret.* Addita sunt et alia quaedam exempla praecipuorum generum Versuum et ea quidem varii argumenti. (Impressum in maiori eivitate Pragę: In officina Joannis Colubri 1546. Připsáno Sixtu z Ottersdorfa. Pak

Grammatica linguae latinae, ne však bohemieae, jak tam stojí.

De nuptiis clariss. Doctoris Sigismundi Geloi Pannonij, et honestiss. puellae Euphemiae Magnifici ad doctiss. D. Georgij Vernheri etc. filiae, epigrammata aliquot, a Boiemis poëticae studiosis scripta. Matthaeus Collinus à Choterina. Cum consensu D. Administratorum utriusq. partis, et D. Capitanei Arcis Pragensis apud Joannē Cantorem Colubrum in ueteri vrbe Pragensi excusū. Anno M. D. LI.

*) Při zboření kaple bethlemské na dworní rozkaz od 22. čerwna 1786, kaupil wšecky hrobní kameny hrabě Chotek, a jsau nyní we Weltrusích w základech wloženy. Kámen Kolínůw i Worlikůw wyprosil sobě z Weltrus p. stawitelský písař Pachel i má ho w Praze we swém domě, a kdyby se karolinský na welikau siň postawiti měl, hotow jest i bethlemský tam darowati, tak žeby sauměrně po stranách kapličky swat. Kosmy i Damiana státi mohli. — Nyní darowal i ten i Worlikůw českému Museum.

Téhož leta 1571. XXX. dne měsíce dubna JACOBUS PALAEOLOGUS ŘEČIL: Opatru Chio z rodu císařůw Konstantinopolitanských, jakž on prawil, pošlý, wzaw sobě dceru někdy Martina Kuthena z Šprinspergu za manželku, w Praze se usadil. Ten z poručení J. M. C. dán do wězení řečeného Špinka na rathauze starého města pražského, protože nějakého mnicha poběhlého z kláštera sw. Anežky, když byl některé věci poswatné pobral, u sebe w domě swém, u tři kalichů, w faře gilské, přechowával, a maje od J. M. jisté poručení, aby jeho vydal, toho neučinil, ale w noci ho pryč od sebe wyprawil. A protož podrichtář pro něho Paläologa přišed nalezl ho w truhle zawřeného w komoře, a daw zámečniku ji otewřiti, jeho tam nalezl, a do wězení s sebau wzal. Potom pak XXIX dne dubna měsíce z toho wězení na poručení J. M. C. okolo třetí hodiny na noc na kotěi wzat, a na Poděbrady, jakž bylo slyšeti, wezen, a tam do wězení dán. Potom týž Palaeologus okusiv onde i onde jednak na Morawě, jednak w Rakausích, jednak i w vlasti swé na ostrowě Chio rozličného štěstí i neštěstí, půwodem bratra swého kardinála jat a do Říma přiwezen, a tam u wězení za dosti dlauhý čas držán, když swého náboženství ustaupiti nechtěl, na snažnau žádost bratra jeho kardinála papež Gregorius XIII málo před swau smrtí jej zaškrtiti a potom upáliti dal.

Tento Palaeologus pamatuje na ta dobrodiní, kteréž byl od někdy M. Matauše Kolína z Chrtěřiny w andělské zahradě, kdyžto pohostinu do Prahy přišel, wzal jest, žádal p. Rektora a Mistrůw učení pražských, aby mu dopustili in lectorio kollege císaře Karla IV. jinak weliké, kdež jest učinil monumentum anebo kámen mramorowý s nápisem podle spůsobu a obyčeje, jako se w wlaských Akademiích zachowává, postawiti. Na jehožto žádost z společného snešení dali mu odpověd: že toho z jistých příčin nikterak dopustiti nemohau, protož aby se w tom spokojil. On pak nepřestaw na té jich odpovědi, podal suplikaci pánům Místodrzcím w králowství českém, jich za přímluwu žádaje. K jehožto takowé žádosti jich Mu páni Místodrzcí jsauce nakloněni tak učinili, a we středu po třech králích leta 1567 psaní s suplikací jeho p. Rektorowi a Mistrům učení pražského odeslali takowé: »Poctiwí přátelé naši milí! Oznámil jest nám skrze příležíci suplikací Jacobus Palaeologus, že pro dobré přátelství, kteréž jest měl s Mistrem Mataušem Kolinem a pro památku jeho toho úmyslu jest, s dědici a přátely jeho kámen mramorowý s textem na swůj náklad in lectorio weliké kollege, tu kde učíwal, do zdi postawiti dáti. Wšak aby předsewzatý dobrý aumysl swůj k tomu, kteréhož za žiwnosti milowal, i po smrti w skutku dokázal, a wykonati s woli waší mohl, nás jest za toto přímluwčí psaní k wám prosil, kteréhož sme jemu, jsauc netoliko osoby již jmenowaného někdy Matauše Kolína, ale i těch darůw, kterýmiž od pána Boha všemohaucího z milosti jeho swaté obdařen byl, powědoni, a že té památky hoden: nadto weyše že i w tom poctiwost vaše, jazyka českého i všeho učení pražského jest, a wám nic na ublížení není: nébrž takowú jeho wůli, kterauž dobrým aumyslem míní a učiniti chce, sme jemu schwálili.«

»A protož se k wám přímlauwáme a za to žádáme, že tomu, aby jmenowaný Jacobus Palaeologus takowý úmysl swůj wykonati, a kámen mramorowý s textem do zdi pro budaucí památku toho muže tu na lektori waší postawiti mohl, na odpor nebudete, nébrž sami pro

poctiwost wlasti swé k rozhlášení mezi eizi národy toho nápomocni budete. Dán na hradě pražském w středu po swatých třech králích léta paně et lxxvij.«

Kdež pan Rektor a páni Mistři majíce to jich M^u přimluwné psaní w swém společném uwázení s přátely swými, jakby se w té příčině zachowati měli, se radili, a potom z počtu swého dwa pány doktory Giříka z Sudetu a Thomáše Wodnianského k jeho M^u panu Janowi Staršímu z Waldšteina a na Hrádku nad Sazawau, nejvyššímu sudímu králowství českého, odeslali, žádajíce jeho M^u, poněwadž to wěc byla nowa, neobyčejna a nikdy neslychána, za radu, obávajíc se, aby potom sebe neb učení pražského w nějaké skrze to nebezpečenství neuwedli. Nieméně však tomu nejsauce na odpor, toliko toho při jich M^u žádati chtějí, aby je w tom tak ochrániti ráčili, aby jim to nebylo přičteno, jakoby to o swé újmě činili, což činí na předložení jich M^u.

Dáti ráčil odpověď, že se tomu diwí, že jsau tak nerozumni, bázliwi a ničemni, že swé poctiwosti neznají, sami se snižují, chwály, poctiwosti swým a zvláště lidem hodným a učeným nepřejí, ježto mají jistau vůli sobě oznámenau. A protož aby tak učinili, jakž jest jim psaním oznámeno, že jest ta Místodržicích jistá vůle a poručení etc. A že když to nejprwé na jich M^u bylo wznešeno, tomu sau se welmi diwili a těžce toho nesli. A jestli toliho neučiní, tehdy že musí učiniti; a kdyby k nim šetření nebylo, žeby jim to jini byli wyměřili a rozkázali. A tu jest welice wyehwalowal M. Kolína, kterak jest dobře posloužil učení pražskému; a že již nebude jim sprawování poručeno, ale jiným lidem znamenitým a učeným jakž w Akademii tak w Konsistoři etc. Wšak při tom se omlauwati ráčil, že jim všeho dobrého přeje, a že jako přítel jich jim k tomu radí. Wšak přes to poněwadž tak jsau twrdí proti sobě a nepřiznivi, že jim toho den pokládá w pondělí nejprw přísti, aby se před Jeho M^u postavili, že tu něco twrdšího k sobě uslyší etc. Dali sau odpověď, že sau tomu neodpírali, ale z příčin některých w tom se ohraditi chtěli etc. I ráčil od toho pán pustiti, a že kdyby na ně neráčil býti laskaw, žeby jim toho nemluwil, a zvláště pak před jinými. Jestliby kdo na tom přestati nechtěl a domlauwal se, tehdy aby se před jich M^u postavil, že tu uslyší, čemuby nerad etc. A tak wyrozuměwše jakýby dokonalý byl aumysl pánůw Místodržicích, dali Palaeologowi z uwázení společného takowú odpověď: ačkoli ta wěc, za kteréž žádá, jest neobyčejna i nebywala w Akademii naší, ale poněwadž jich M^u páni Místodržici ji pobožnau, poctiwau a užitečnau a ehwalitebnau býti uznávají, Pan Rektor a P. Professores na takowau jich M^u přimluwu jemu k tomu dowolují; však na ten spůsob, aby se do kollege weliké dal nalezti, a tu že jemu místo ukázáno bude, na kterémby takowé Monumentum postawiti měl. Druhé, aby textu, kterýžby na témž kamenu mramorowém eltel míti, nedal wytesáwati, lečby prwé jej pánům Mistrům ukázal. Což se i stalo. Na tom pak kamenu jest předně obraz Kolínůw wytesán, a nápis nad ním tento: *ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΡΟΠΑΙΟΝ*. Potom zelený strom, na jehožto ratolestech jsau litery zlaté, obsahující w sobě tyto werše:

Hoc tibi pro meritis posuit Colline Jaeobus

Ille Palaeologus, nobilis exilio;

Tu peregrinantem coluisti tempore iniquo,

Aceipe amicitiae pignora grata tuae.

Dole text řecký tento :

Θ. Α. Τ.

ΜΑΤΘΑΙΩι ΚΟΛΛΙΝΩι ΤΩι ΚΟΘΕΡΙΝΑΙΩι ΕΥΞΕ
ΝΩι ΞΕΝΩι ΦΙΛΕΛΛΗΝΙ ΓΛΩΤΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙ
ΚΗΣ ΕΞΗΓΗΤΗι, ΚΑΙ ΦΙΛΩι, ΙΑΚΩΒΟΣ ΧΙΟΣ
ΟΛΥΜΠΙΑΡΕΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΑΣΤΑΤ
ΟΣ ΚΑΙ ΔΙΩΚΟΜΕΝΟΣ ΑΔΙΚΩΣ ΑΞΕΝΟΣ
ΞΕΝΟΣ ΕΝ ΒΟΗΜΙΑι ΕΝ ΑΜΟΙΡΗΜΑΤΙ ΕΤΙ ΚΑΙ
ΝΥΝ ΖΩΝ ΕΙΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΝ
ΗΜΩΣΥΝΟΝ ΤΟΙΣ ΕΡΧΟΜΕΝΟΙΣ ΕΝ ΤΩι ΤΑΦΩι
ΚΕΙΜΕΝΩι ΕΘΗΚΕΝ Α. Φ. Ξ. Η.

Tak na kameně. W připomenuté ale chronice stojí: *A. Φ. Ξ. Ρ.* 1568.
